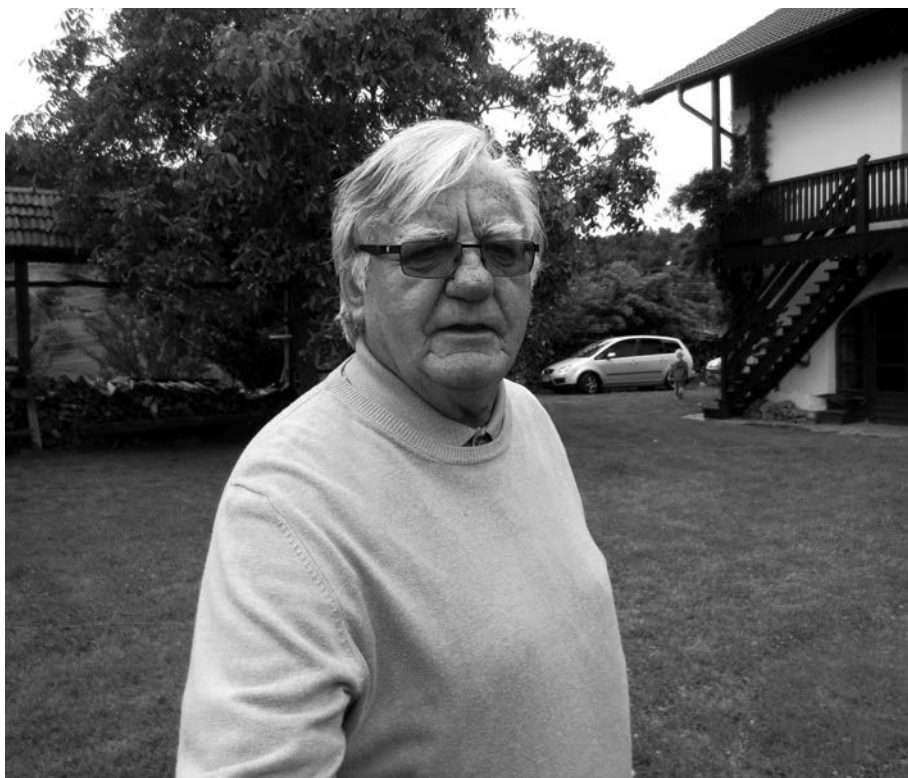

OB 75-LETNICI TONETA PARTLJIČA

Tone Partljič se je rodil 5. avgusta 1940. Kot otrok je živel v vasi Pesnica pri Mariboru, kjer je obiskoval tudi osnovno šolo. Šolanje je nadaljeval na nižji gimnaziji in učiteljišču v Mariboru. Leta 1965 je na Pedagoški akademiji v Mariboru diplomiral iz angleškega in slovenskega jezika. Kot učitelj je služboval v različnih krajih na Koroškem in v Slovenskih goricah do leta 1971, ko je postal dramaturg v SNG Maribor. Leta 1987 je prevzel umetniško vodstvo v Mestnem gledališču ljubljanskem, leta 1991 pa vodstvo Drame SNG v Ljubljani. Od leta 1990 do upokojitve leta 2004 je bil poslanec Državnega zbora Republike Slovenije, od leta 1992 poslanec LDS.

(Foto Miran Kajnih)

Dva mandata (od 1982 do 1987) je bil predsednik Društva slovenskih pisateljev. V tistem času se je DSP izpostavljalo tudi s podporo disidentom v drugih delih države, z bojem za svobodo mišljenja in predvsem z doslednim bojem proti skupnim jedrom v izobraževanju. Zelo odmevna je bila leta 1985 javna tribuna v Cankarjevem domu z naslovom Slovenski narod in slovenska kultura.

Bil je predsednik Bralne značke Slovenije, kjer aktivno deluje še danes, in predsednik strokovne žirije za nagrado večernica; več let je predsedoval tudi gledališkemu festivalu Borštnikovo srečanje v Mariboru.

Tone Partljič ima po skoraj petdesetih letih literarnega ustvarjanja (prva zbirka novel mu je izšla leta 1967) bogat in raznovrsten pisateljski opus, ki zajema dramatiko (gledališke igre, filmske in televizijske scenarije) in prozo (romane, povesti, zbirke novel in črtic), pomemben del njegovega pisateljevanja so tudi dela s področja mladinske književnosti.

O njegovem opusu so v knjigah ali strokovnih revijah med drugim pisali Taras Kermauner, Malina Schmidt – Snoj, Silvija Borovnik, Matej Bogataj, Mateja Bartol in drugi.

Partljič črpa teme za svoje pisateljevanje predvsem iz življenja, ki ga živi in opazuje, in iz življenja prve polovice 20. stoletja, o katerem sodobniki še pripovedujejo zgodbe. Mnoga njegova dela imajo močne avtobiografske in/ali zgodovinske prvine, saj je Partljič prava enciklopedija tovrstnega znanja. Njegova pisateljska posebnost in hkrati dragocenost je gotovo za slovensko književnost zelo netipično prepletanje durovskih in molovskih tonov oziroma poseben talent, da zna bridke stiske malih ljudi literarno obdelati s toplim humorjem. Ta izjemen občutek za malega človeka z vsemi njegovimi vrlinami in slabostmi je značilen za njegov celoten opus. Avtorja zanima vsakdan, v katerem živijo njegovi literarni liki, zato je pozoren na družbo, ki jih obkroža in določa. Dobrodušno humorno razumevanje slabosti in majhnosti, ki ga mestoma mehčajo lirični dialogi, pa se lahko stopnjuje v ironijo, sarkazem in družbeno kritiko, ko se avtorjev pogled ozre k tistim posameznikom in skupinam, ki so tako ali drugače krivi za stiske malega človeka.

Njegov romaneskni opus se je izoblikoval v kompleksno kroniko turbulentnega in temačnega 20. stoletja. V kar dveh romanih je njegov vodnik pisatelj Stanko Majcen priča nevarnih razmerij med umetnostjo in politiko, med mestom in vasjo, med uporom in vdanostjo, ki so postale Partljičeve stalne teme. Seveda ne moremo mimo avtobiografije *Hvala vam, bogovi, za te blodnje*, zanesljivo enega najboljših slovenskih primerov tega žanra, ki se premika k posebni »fiction-faction« obliki.

Izjemno prepričljiv preplet fiktivnih in resničnih likov v historičnih okoliščinah mu je uspel tudi v zadnjem romanu *Sebastjan in most*, popolnem zgodovinskem vodniku po prvih desetletjih prejšnjega stoletja, ki vsebuje tudi subtilni klic k bolj humanemu svetu.

Tudi v slovensko kratkoprozno naracijo je Partljič prispeval nekaj res pretresljivih in seveda veliko hudomušnih likov in usod.

Partljič je seveda že dolgo sinonim za komediografa in gledališčnika. O posebnem pomenu Partljičevih komedij in njihovi vpetosti v slovenski in širši kulturni prostor priča dejstvo, da je bilo veliko njegovih komedij večkrat igranih v slovenskih poklicnih gledališčih, tudi v Slovenskem stalnem gledališču v Trstu, in

v več kot dvajsetih gledališčih nekdanje skupne države – v hrvaškem, srbskem, bošnjaškem, makedonskem, madžarskem in albanskem jeziku. Za slovenski kulturni prostor pa je izjemnega pomena tudi priljubljenost in igranost njegovih gledaliških iger na slovenskih amaterskih odrih.

»Partljičeve komedije odlikuje družbena kritičnost, razumevajoč odnos do človeških napak, sproščen dialog, ki je večkrat tudi narečno obarvan, ter spretna in aktualna izbira teme. Vseskozi je prisoten tudi pogum, ki se ne ustavlja pred političnimi in drugimi avtoritetami. Je nedvomno eden najuspešnejših in najbolj znanih slovenskih komediografov. Seveda pa se tudi v prozi ni izneveril humorju in satiri.« (Iz utemeljitve za Glazerjevo nagrado.)

»Kar pa se ob vsakem stiku z njim najbolj vtisne v spomin, je njegova značilna ljubezen do povzročanja komičnih učinkov z nespoštljivostjo in drastičnim norčevanjem iz naših poštirkanih podob oziroma iluzij o sebi in drugih. In ta komika ni instrumentalna, ne gre ji za mizantropsko obsojanje, temveč je razlog sama sebi: očitno je, da jo Partljič goji zaradi slikovite komične intervencije kot take in zaradi njene občestvotvorne učinkovitosti. Iz te življenjske drže pa zelo naravno in logično izhaja njegov literarni projekt komedije, tj. *celovečerne zgodbe*, ki bo po eni strani mikavna kot zgodba, se pravi kot razkritje, kako se je nekaj zapletlo in razpletlo, po drugi strani pa bo zastavljena tako, da bo spotoma generirala nepretrgan niz komičnih učinkov in ujela multiplikativni učinek tega niza na naše veselo razpoloženje. Kot vemo, je uspeh tovrstnih projektov na splošno zelo zmuzljiv in naloga vse prej kot preprosta. Partljič se je loteva z nedvomnim darom, znanjem in iznajdljivostjo, in pri tem marsikdaj najde rešitve, katerih priljubljenosti si očitno ni mogoče razložiti drugače kot s posebno eksemplaričnostjo realizacije zamisli. Vsekakor je s svojimi več kot tridesetimi komedijami, med katerimi je kar nekaj trdovratnih uspešnic, najvidnejši komediograf, kar jih premore slovenska literatura.« (Iz utemeljitve za Prešernovo nagrado, ki jo je že pred leti pripravil Marijan Kramberger.)

V slovenskem kulturnem prostoru je manj vidno in priznано, čeprav izjemno pomembno, vsestransko delo Toneta Partljiča na področju ljubiteljske kulture. Kot pisatelj in gledališki režiser, svetovalec, mentor pogosto sodeluje z amaterskimi gledališkimi skupinami po vsej Sloveniji. V širšem slovenskem kulturnem prostoru se rad udeležuje literarnih srečanj, ki jih prirejajo ljubitelji kulture. V okvir Partljičevega tovrstnega delovanja sodi tudi njegovo več kot petnajstletno delovanje v odboru Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS, ki mu je v tem času 6 let tudi predsedoval. Tone Partljič sodi med tiste ustvarjalce mladinske književnosti, ki ga najpogosteje in najraje vabijo med mlade bralce, saj ga cenijo kot avtorja in kot človeka, ki hitro naveže odličen stik z mladim občinstvom. Pogosto se skupaj z njimi loti tudi gledališkega ustvarjanja. Dragocen in zelo zaželen pa je tudi kot gost v domovih starejših občanov, kjer prav tako v živem stiku s svojimi gostitelji pogosto spodbuja in krepi njihovo zanimanje za literaturo in gledališče ter spodbuja njihovo lastno kulturno ustvarjanje.

Pomembno mesto v Partljičevem literarnem opusu ima tudi njegova žanrsko raznolika mladinska literatura, ki nosi prepoznaven avtorjev pečat, znotraj žanra pa jo odlikuje še izrazit občutek za mladega bralca. Podrobneje jo predstavljamo v posebnem prispevku.

Nagrade in priznanja

Za svoje literarno delo je Tone Partljič med drugimi priznanji prejel:

- leta 1980 nagrado Prešernovega sklada (za satirično komedijske igre: *Ščuke pa ni, Ščuke pa ne, Oskubite jastreba*)
- leta 1982 Levstikovo nagrado za zbirko avtobiografskih črtic *Hotel sem prijeti sonce*
- leta 1984 Grumovo in Sterijevo nagrado (*Moj ata, socialistični kulak*),
- leta 2006 Glazerjevo nagrado za življenjsko delo
- leta 2006 zlati red za zasluge Republike Slovenije
- leta 2008 nagrado Frana Milčinskega Ježka za življenjsko delo.

(Besedilo je Darka Tancer-Kajnih sestavila iz predlogov za Prešernovo nagrado, ki sta ju pripravila ZPMS in Mariborska knjižnica)

MLADINSKA KNJIŽEVNOST TONETA PARTLJIČA¹

Literarna dela Toneta Partljiča, ki sodijo v mladinsko književnost, lahko po motivno-tematskih značilnostih delimo v tri skupine: eden temeljnih elementov pisateljevega mladinskega ustvarjanja je avtobiografskost, ki je v obravnavanih delih usmerjena na motive iz njihovega otroštva, glavni lik je otrok/pisatelj/pripovedovalec v času svojega otroštva (*Hotel sem prijeti sonce*, *Slišal sem, kako trava raste*), drugo skupino predstavljajo biografije (o Prešernu, Cankarju in Maistru) in tretjo avanturistična proza (*Dupleška mornarica*, *Maša in Tjaša*).

Uvod

Tone Partljič je doslej je izdal osem mladinskih literarnih del, njegovo pisanje za otroke in mladino tvori tri žanrsko homogene skupine: spominsko, avanturistično in biografsko prozo. Posebej velja izpostaviti zbirko avtobiografskih črtic *Hotel sem prijeti sonce*, za katero je Partljič leta 1982 prejel Levstikovo nagrado, ter biografijo o Rudolfu Maistru *Deklica in general*, s katero je bil nominiran za desetnico 2014.

Eden temeljnih elementov mladinskega ustvarjanja Toneta Partljiča je biografskost, ki je v obravnavanih delih usmerjena na motive iz avtorjevega otroštva ali se navezuje na otroštvo obravnavanih realnih oseb iz slovenske kulturne zgodovine, glavni lik je otrok/pisatelj/pripovedovalec v času svojega otroštva, pri biografskih delih pa avtor poudarja predvsem tisti del življenja, ki je pomemben za prepoznavnost neke osebe v slovenski kulturni zgodovini, izjema so tista Partljičeva dela, ki sodijo v tip avanturistične književnosti.

¹ Besedilo je prilagojeno poglavje iz knjige o mariborski peterici (Andrej Brvar, France Forstnerič, Drago Jančar, Marjan Kramberger in Tone Partljič), ki bo izšla pri Kulturnem centru Maribor (v zbirki Frontier).